

231
6622

MARKSIZIM BIBLIYOTEĞI No

VIII

HİKMET KIVILCIM

İNKILÂPÇI MÜNEVVER

Nedir ?

Hanri Barbüs

1935

1 9 3 5

AYDINLIK BASIMEVİ

10 kr.

1935 AD 1260

Hanri Barbüs

1

1260

Barbüsün ölümü ve Dünya 10664

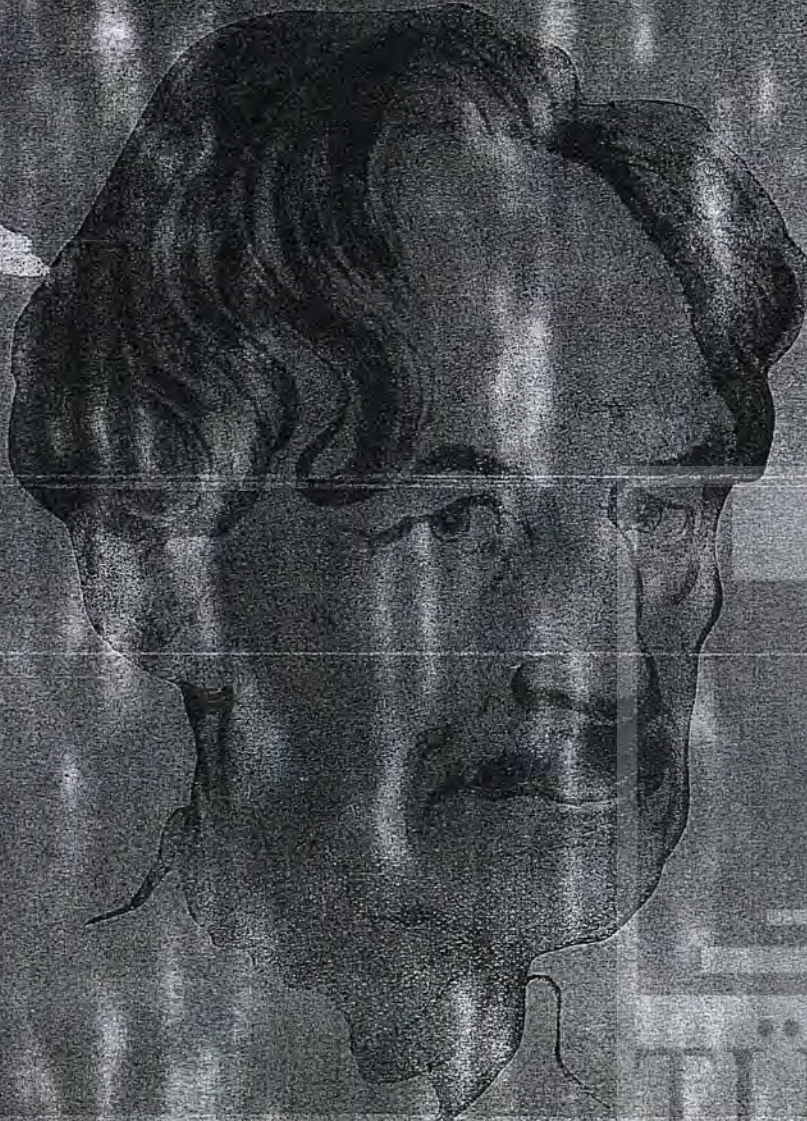
Barbüsün ölüsü önünde: "Üç gün iki gece ihtilâlcî Matem marşı, bir dakika bile susmadı» Ve bütün çalışkan Moskova - bizde ancak muhtekir fırıncılâr önünde ekmek alınırken görülen - tehaacümle ordu oldu, geçit yaptı.

Barbüs Fransızdı. Moskova Fransa değildi. Neden, bu coşkun yas?

Barbüsün ölüsü ardında: «Kızıl bir bayrak ve başak ormanı içinde, komünistinden sosyalistine ve radikaline kadar, yumruklarını havaya sıkımış,» 300 bin Parisli insan ırmağı saatlarca, taşta taşta aktı.

Barbüs komünistti. Paris, henüz, kommün-ayrı boğan bir Emperyalist ocağıdır. Bu gün, Habeş katliamında Musolini faşizmine 1 milyar kıredi açan mürteci Hükümetin merkezinde, bir bolşevik uğruna, bu yüz binlerce insana Parisi çiğneten nedir?

Yer yüzünün beşte dördünü tutan Emperyalist dünyasından hiç bir *Hükümet* şefi, hiç bir *Devlet* başkanı, ölke kralı veya Roma papası, Barbüsün adına bir tâziyet göndermedi. Fakat, Çin kuli'sinden Arjantin köylüsüne kadar yeryüzünün beşte beşini dolduran milleder ve kavimler içinde nerede bir yığın

HANRI BARBÜS

teşkilâtı dünyaya geldise oradan, sol Fransız gazetelerine Barbüsün ününü yücelten ve insanlığın olgun şuurunu bir alev bayrak gibi yükselten bereketli bir *Homage* (Saygı) sağanağı, haftalarca müddet bardaktan boşanırcasına yağdı.

Bu milletleri kim zorladı? Barbüs dünyayı bu kadar nasıl sardı?

Barbüs ve "Entellektüel" lerimiz

Ne "Barbüsün «Ateş» ini okumayan bir işçinin.. kafası.. yarım"dır» (No: 1) demek; ne: «Ben de, aşağı yukarı aynı yollarla aynı neticeye gelmişim» (No: 2) sanmak, ne «unutmıyalım ki (Barbüs) üstat siyasî değildir, politikacılık etmiyor... ezcümle menfeatsizdir,, (?!) (No : 3) saçmasını savurmak, ne de Barbüsü "*la baştan itibaren* (No: 4) komünizmin âteşin bir

(No. 1) — Bunu yazan *şair* Nazım Hikmettir [Bay Sâir merak etmesin : Fabrika cehenneminde «ateşi okumayan» işçi yoktur.].

(No. 2) — Bunu söyleyen *doktor* Fuat sabittir. [Meğer bizde ne çok Barbüs varmış da, bizim haberimiz yokmuş].

(No. 3) — Bu saçmayı küflü barutuna katan *profesör* Suphi Nuri dir [Böyle « kutupları keşfeden » âlimlerimiz sağ oldukça Türkiye kültürü niçin buz tutmadığına şaşmalı!].

(No. 4) — Bunu da atan *-ne bileyim ne-* B. kerim Sadi Nevzat Gürkendir [Karl Maksın Waytling'e bağirdığı söz ne çabuk unutulmuş : «Cehalet bu güne kadar hiç bir vakit, hiç kimsenin işine yaramamıştır.»]

koruyucusu» ve «bütün dünyada» ki emperyalizm düşmanlığının en .. en .. en .. büyük "*Ruhu*,, saymak : hem "kafamızı doyurmaz,, , hem hakikî Barbüsü aydınlatmaz.

Barbüs deyince bizim hatırımıza «*Sapına kodar adam*» dedikleri «adam» gelir.

— « *Bizde adam yok !* »

— Niçin ? İşte, bize bunu, yani: *adam olmağı*, Barbüs pekâlâ öğretebilir. Ve biz yalnız bu karcığını olsun anlayabilir ve anlatabilirsek, ancak o zaman, Barbüsü ağzımıza almakla geviş getirmeği birbirinden ayırd edebiliriz.

« Büyük adam, küçük adam » .. Barbüs, ne büyük, ne küçük adam, sadece : *Adamdır*.

Onunçün, bizde de resmî otoriteliliğin veya şarlatanlığın dışında, mazlum yığınların gönlünde « *adam olmak* » veya « *adam görmek* » isteyenlere bir güzel örnek : Barbüstür.

Barbüsün Kablettarihi

Barbüs 62 yaşında bir inkılâp delikanlısı olarak öldü. Fakat Barbüs "*la baştan itibaren*,, Barbüs değildi. Hatta onun gençleşmesi bile

“*tabaştan itiburen*..” olmadı. Bilâkis : Barbüs 35 yaşına kadar ihtiyardı. Ondan sonra doğdu ve gitgide gençleşti. 35 yaşına kadar Barbüs “*Ağlıyan kadınlar : Pleureuses*..” (şiir), “*Niyaz eden erkekler : Suppliant*..” (Roman) hudutlarında sızıldanmıştı.

20 yaşında (yani *ağlıyan kadınları neşrettiği 1895 yılında*) - Kendi tabirile - « *sükûtü öldür* ..” erek edebiyata girdi :

- «Çılgın rikkatler besliyen;
- «Yıldızlı bir şevkle uçan gönlüm için
- «Sözler büyük bir rahatlık veriyor;
- «Halbuki ben, henüz konuşmuyorum.»

şiiri ile sahneye atılan Barbüs “henüz..” nikbin gözükür. Yalnız bir az istifhamlı olan mantığı onu düşündürür :

- «Ey! henüz söylenmemiş sözlerin
- «Daima âmâde olan nüvazîşleri;
- «Ey yarini bir hazine gibi görmenin
- «İnsana getirdiği büyük ve mesut bayram...»
- «Henüz elde edilmemiş zaferler,
- «Henüz esrarengiz duran sahalalar,
- «Bütün leziz vaidler...» (Sükûtün ölümü)

Lâkin, kitlelerin, hayatın, hareketin dışında kalmış bir “ölü edebiyat..” tan ne çıkardı? Tam 15 yıl, tanesiz bir değirmen gibi hep *söylenmiş sözler* öğüten Barbüs de en sonunda bıktı usandı. İnsanın âdeta kendi kendine “*konusmuş*..” olmasile “*büyük bir rahatlık*..” duyamıya-

cağını artık o da anlamıştı. Yarına harcanmıyan bir “*rikkat ve şevk*..” “yarını bir hazine..” yapamıyordu .. Bu sebeple geçen 15 münzevi edebiyat yılı, hakikaten: «Esrarengiz saha» ları, «*leziz vaidler*» i ve «*elde edilmemiş zaferleri*» le Barbüsü vakitsiz «*ihtiyarlatmak*»tan başka bir şeye yaramadı.

1908 de *cehennem ini neşrettiği* ve: «Yüksek bir şiir şekline ve güzelliği inançlarla kucaklaştıran bir esere inanıyorum» dediği zaman Barbüs, hâlâ, aşağı kalabalıkların “*biz*..”liğine inememiş bir “*ben*..” idi :

« — *İşte ilk ve son çılgınlığımız : Ben!*» (Cehennem)

Ve, sırf «ben» olarak kalmanın “*hiç*..” liği önünde, Nirvanayı özleyen bir Şark dervişi gibi mistisizme gömülüp susuyordu :

«*Öyle sanıyorum ki, etrafımızda, dört bir yanda bir tek kelime var, yalnızlığımızdan sızıp çıkan ve en sevinçli ânlarımızın üstündeki nikabi sıyrıp atan kelime : Hiç.*» (Cehennem)

Sağı solu, önü arkası hiç olan, yeri göküstü hiçlikle dolu gören bir insan için yaşama ve varlık ne kelime? Gene hiç! Onüçün, 35 yaşındaki Barbüsün gözünde din hırafelerinin uydurduğu «din yalanlarının, din küfürlerinin kullandıkları» Cennet ve cehennem tabirleri hakikatte : hayat ve ölüm, demektir. Ama herkesin zandettiği gibi değil, Barbüsün anladığı mânâda, yani: Hayat=Cehennem; Ölüm=Cennet.. idi :

«Kiliselerin büyük mezarı içine göttürdüğümüz şeyden başka cennet yoktur. Yaşama korkusundan başka cehennem yoktur.»

Barbüs yaşıyordu. Demek bir cehennemin içinde idi. ve şu halde yaza bileceği roman da ancak bir *Cehennem* olabilirdi.

Buraya kadar gelen Barbüste şu dört vasfı buluyoruz:

1 — Barbüs «sükûtü haykırtan» *kuvveli bir yazar* idi: «Bende bazen ülvî, şaheser bir şey vardır» derken yanılmıyordu.

2 — *Hayattan usanmıştı* : İnsanları, «ışığı tanrılardan çalan, barsaklarında her an birbirinden başka yeni bir acı duyan, akşamdan akşama param parça olan» Prometeye benzetiyordu. Fakat insanlık için böyledir? Onu izah edemiyordu. Prometenin ciğerini yiyen «puhu kuşu, sanki babasının yuvasına girmiş gibi insanın üzerine uçuyor» da ondan.. sanıyordu : Barbüse göre bu «puhu,, insanın «*arzu*,, su idi :

«Bizim, arzu yüzünden hep böyle olduğumuz muhakkak.»

Nerde ise : *Allah pes, bakî heves* diyecek.

Fakat, hemen ümidi kesmiyelim. Barbüs Prometeye özeniyor. İyi alâmet. Çünkü Karl Marks da iliklerine kadar idealist olduğu 25 yaşlarında Prometeyi ideal insan sayıyordu.

3 — *Hakikat aşkı ve arayıcısı* idi. «Esrarengiz ilham yok. Hakikati çaldım. Bütün hakikati çaldım»

dediği zaman bile gene kendi kendisine sormaktan geri kalamıyor:

«Kim her şeyi söylemek cesaretini gösterecek? Her şeyi görmek dehâsı kimde olacak!»

Her şeyi görmek ve söylemek mefküresi: işte Barbüsü o çilekeş mistisizm dehlizinden kurtaracak yol...

4 — *İnsanın dışında bir şey tanımıyordu*. «Fakat ne hırafevî puhu, ne Tanrı var» dedikten sonra:

«Beşerî arzunun İncilini, bizi hayattan hayata, yapıp ettiklerimize doğru iten şeyin müthiş ve basit incilini kim yazacak?,, sorgusuna, adeta bir insan kültürüne, insanı allahlaştırarak gerçekleştiren bir lâik tarikata varıyordu. İnsanın etrafındaki herşeyi hiç sayan Barbüs, bu hiçliğin ne demek olduğunu *cehennem*'in son cümlesinde şöyle düsturlaştırıyor:

«Hiç. Öyle sanıyorum ki bu ne yokluğumuz, ne felâketimizdir, bilâkis, bizim gerçekleşmemiz ve ilâhlaşmamızdır, çünkü her şey bizdedir.»

Bu insan kültürü, acaba bir *ümanizm* = insanîyetçilik ışığı mıydı? ve acaba bu ışık yukarıda işaret ettiğimiz yolu, Cihan İnkilâbı meydanına gidinceye kadar aydınlatacak mıydı?

Görüyoruz, o kadar kuvvetli psikolojik tahlilleri ve vecitli realist üslubü ile her kesin dikketini çeken *Cehennem*'inde bile genç Barbüs: Sosyete ortasında yapıtımız kalmış, bir çatlağın aralığından dünyayı seyreden, ve bir

deliğin önünde “çârimihâ gerilmeğe can atan,, [1] melankolik, romantik, bedbin, bezgin, karanlık.. aşınmış bir dağ gibi hasta ve ihtiyarlanmış gözükür.

Bu aşınmış ihtiyar dağın üzerine düşen bir yıldırım: *cihan harbi!* onu birdenbire canlandırdı, çimlendirdi. Bambaşka bir âlemin renk ve hayatile çiçekledi: Hasta vücudunu çürüten istihkâm ve ateş, asıl Barbüsü diriltti, kurtardı ve yükseltti.. Barbüs ondan sonra Barbüs oldu.

Barbüs plâtonik veya döneke değildir.

Bu adeta «Barbüsün preistoriği» saya bileceğimiz evveliyatı hatırlamak, onu küçültmez. Çünkü bu hal, içinde yaşadığı muhitin, az çok tarihî bir zarureti idi. Fransa, halâ küçük burjuvazisi çokluk olan bir ölkedir. Orada bütün ve büyük bir ihtilâl göreneği ve fikriyatı ile kökleşmiş, asırdide bir burjuvazi, ağır basar. Küçük burjuva entellektüeli Barbüs, bu hâkim tesirlerden pek kolayca yakayı sıyrılamazdı. Kapitalizmin ise çatır çatır sallanıp dökülmeğe başladığı ilk cihanşümül iflâs krizi ancak cihan harbile küşad edilmişti. Onun

[1] Cehennem romanında Barbüs, bir otel odasının tavana yakın yerindeki çatıaktan yanındaki odaya gizlice bakarak gördüklerini anlatır.

için, İzvestiya gazetesinde Karl Radekin dediği gibi; Cihan harbi biter bitmez :

« Barbüsün derhâl komünist olmayışına da hayret etmedik. Bu Fransız münevverinin, henüz kendisini ciddi ve çetin komünist ordusundan ayıran bir hayli prejüzelere vardı. O aydınlık arıyordu. Fransız medeniyetinin güzel ananelerine varis olan ansiklopedistlerin halefi Barbüs, dünyayı harbin dehşetlerinden kurtaracak manivelâyî efkârı umumiyesinin teşkilâtlandırılmasında arıyordu... Fakat en sonunda anladı ki... »

İnsaniyetçilik, saldırana meydanı boş bırakarak bir *teslim bayrağından* ibarettir. Ve o zaman, yani 1922 de komünist partisine girmek istedi ve girebildi.

Fakat Barbüsün seciyeli inkilâpçılığı asıl ondan sonra gözükür. Barbüsün geç gelmesi değil, geldikten sonraki seyri mühimdir. Bu bakımdan, bizdeki bazı bulaşık unsurların münevverliği batırdıkları kara çukurla, Barbüsün bulutlara eren başını mukayese etmek bile gülünçtür. Fakat öyle bir mukayese yaparsak, Barbüsü bilhassa şu iki noktada ter temiz ve yüce buluruz :

1 — Barbüs matbuatta şöhret alamadığı müddetçe bazı cezri hokkabazlıklara baş vuran ve bir baltaya sap olur olmaz nevre dönen külâh kapıcı bir münevver değildi. Bilâkis, Barbüs, edebî bir kuvvet olduktan sonra dahi, bu kuvvetini sonuna kadar kullanmak imanı ile inkilâp cephesine geçti :

2 — Barbüsün idealistliği, bir mektep kaçkınının toyca heveskârlığı, saman alevi gibi yapıp sönen bir «*unfuwanı şebap*», satılık bir blöf, sahte bir sabun köpüğü değildi. Biraz havalanınca çıktığı yeri unutan, kitleden çaldığı nefesi kendi «ruhu» sanan bir balon değildi. Barbüs bir kerre istikametini bulduktan sonra ricatlarla bocalamadı: Bir gülle gibi hedefine atıldı, ve mahrekini kaybetmeksizin düşmanın başı üstünde kronometrik bir şarapnel gibi patlamağı bildi.

Barbüs nasıl Barbüs oldu ?

Barbüsü «Cehennem» den kurtaran ve bizim Barbüs yapan şu üç Şartdır: 1) Kitle ve hareket adamı olmak. 2) Teşkilât adamı olmak; 3) Enternasyonal adam olmak.

I— Hayat ve kitle adamı oldu: Barbüs bir yazıcıdır. Fakat direktifi yukardan değil aşağıdan, hayatın ve kitlenin kendisinden alır. İki yıl, cephenin ateş hattında, «Pivalü» denilen cihan harbinin Fransız Mehmeteiklerle omuz omuza döğüştü. Ancak ondan sonra:

« Milletler, kendilerini şu veya bu suretle işletip soyanların derisini aşarak istismarcıların göbeği üstünde anlaşacaklardır. »

Kanaatle yazdığı «Ateş» inde, o satırlardaki ilhamın kimden geldiğini şöyle anlatır: (Ağız

şekerci dükkânı kokan bir Puvalü istihkâmda Barbüse, emekliyerek yaklaşır:)

«— Hişt hemşeri; bana bak ! Sen madem ki yazıcısın, ilerde askerlere dair de yazacak, bizden bahsedecaksin değil mi ?

— Elbet te yavrum. Senden, bizim can yoldaşlarından, ve hayatımızdan bahsedeceğim.

— Bana bak ! şey . . .

Puvalü başile, not almakta olduğum kâatları gösteriyor. Kalemimi boşa tutarak onu dinliyorum. Bana bir mesele açmak istiyor.

— Bana bak ! Kusura kalma hemşerim . . . Senden bir dileğim var. Diyeceğim şu: Eğer kitabında bizim imanı yokları konuşturacaksan, onları olduğu gibi mi söyleteceksin, yoksa usturublıyacak mısın ? Malûm ya biz, kaba saba lâf ederiz . . . .

— Anam babam; ben, kaba olsun maba olsun her lâfı yerli yerine koyacağım, çünkü doğrusu budur.

— Ama, hişt baaa bak! böyle edersen, sen ayar tipler, işin doğrusuna bakmazlar da, sana, domuz herifin biri demezler mi ?

— Olabilir. Fakat, gene ben öyle edeceğim ve o tiplere aldırılmıyacağım.» (Le Feu)

İşte Barbüs kitleyi böyle dinledikten ve yangını gördükten sonradır ki, ışığa kavuştu:

« Koyu karanlık iki bulut yığını arasından sakin bir aydınlık sızıyor. Bu ışıktan çizgi ne kadar cılız, ne kadar yalıtı, ne kadar zavallı ve düşünceli olursa olsun, gene gösteriyor ki, güneş vardır. » (Le Feu'nün son sözü : 915 Birinci Kânun)

Bunun için, Barbüs'üm *Ateş'i* bütün Fransa-da ve bütün dünyada, bunalan gözleri kamaş-

tırıcı bir şimşek keskinliği ve çabukluğu ile akisler uyandırdı.

II — Barbüs, hareket ve teşkilât adamı oldu. 1916 da çıkan *Ateş*, 1917 de edebî Gonkur mükâfatını kazandı. Fakat Barbüs, bizim edebiyat Donkişotları gibi, bu zaferceğizi üzerine manda vâri yatmadı. Kitle yaylımına borçlu olduğu şöhretini, Babıali kaldırımlarında kaşık kaşık yiyerek ense ve kese şişirmeğe bakmadı. Barbüs, bizim Donkişotların rüyalarında bile göremeyecekleri kadar kuvvetli, kudretli ve doğurucu, yüksek verimli bir eli kalem tutardı: Birer ok gibi hedeflerine giden, *Aydınlık*, *Olan olacak*, *Bir muharibin sözleri*, *Teselsül* gibi romanları yanında; *İsa*, *İsainın Yudaları*, *Ülûv*, *Zola*, gibi yazıları da yaratıyordu. Fakat yakından bakılırsa Barbüs, anarşik bir şöhret lâzımlığı içinde kuru edebiyat kakası karıştırmakla birşey yapılamıyacağına inananlardandı. Bu sebeple edebiyat silâhını, bütün ezilen ve bunalan kitlelerin kaynaşan hareketi içinde, mazlumların şuurlu birliği ve teşkilâtı uğrunda usta bir silâhşor gibi kullanmayı bildi.

A. *Ateş*: Büyük emperyalist harbinde, adısız askerin için için isyanını anlatır. *Ateş* in aydınlattığı zemin üzerinde, daha Gonkur mükâfatını aldığı yıl (1917 Mart) A. R. A. C. (Cumhuriyetçi eski muharipler cemiyeti) ni

kurdu. 1 Mayıs (919) vesilesile Liyonda eski muharipler ve harp yaralılarının ilk kongresini açtı. Yani, *Ateşte* tasvir ettiği harp mazlumlarının dileklerini, hayatta dusturlaştırdı.

B — *Aydınlık (klarte)*: 1920 denberi münevverleri hak ve adalet uğrunda birleşmeğe çağırıyordu. «*Zihin işçilerini proletarya ile yan yana, Fas harbi aleyhinde bulunmağa çağırış*» 1925 tammuzunda Fas müstemleke halkını kılıçtan geçiren Fransız emperyalizmine karşı ana - vatan münevverlerini, amele sınıfı ile birleşmeğe çağırıyordu. Emperyalist harp aleyhdarlığı lafta kaldıkça neye yarardı. 27 Ağustos 932 de Amistirdamda Romen Rollanla beraber, «*emperyalist harp aleyhdarları kongresi*» ni teşkilâtlandırdı ve emperyalist harp aleyhdarları cihan komitesinin reisi oldu. İşte aydınlık ve sair edebî tezlerini de böyle gerçekleştirdi.

C — *Celladlar*: Balkan emperyalist bızdıklarının inkilâpçı mazlumlara karşı yaptıkları işkenceleri, yerinde görerek anlatıyor ve reddediyordu.

Faşizm kurbanlarını kurtarmak için, yalnız *Cellâd*'ları yazmakla kalsaydı kendi kendine ihanet etmiş olurdu. 4 Haziran 1933 de Pariste «*Faşizm aleyhtarları enternasyonat kongresi*» na önyak olan, Barbüs o zamandanberi, «*Bütün*

faşizm aleyhtarları ile Taelmon'u kurtarmak için, enternasyonal komite» nin başında çalışıyordu.

1928 denberi *Mond*, kültür uğruna faşizme harp açtı ve açıyor ilh..

Görülüyor ki Barbüs, adeta sevkitaîsile, arkasından bir organizasyon getirmiyen agit propun, sıfır olacağını anlıyordu. Onun için, her edebiyat hamlesini bir kitle hareket ve teşkilâtile hızlandırmayı bildi.

Böylece Barbüste, agit - propla organizasyon birbirlerini tamamlayarak kuvvetleniyordu. 1932 de «*Inkilâpçı muharrir ve sanatkârlar cemiyetini*» ni kuranlardan biriydi. Aynı teşkilâtın nazarî organı olan *Komün ü* de Gorki, Romen Rollan ve Andre Jitle birlikte, Barbüs idare ediyordu.

Onun için Barbüs, Dimitrof'un nedense Türkçeye çevrilirken kesilip atılmış olan (*) - sözlerinde işaret ettiği gibi şu iki basit hakikatı, hayatile isbat etti.

a — Hakikî artist, kitle hareketinden ayrılamaz.

[*] Barbüse dair usulen forma karalıyan Kerim Sadi, Dimitrofun yazısını şöyle kırparak sakatlar: yazının başından sonundan 26 satırını alır. Asıl kitle ve savaşla artistin münasebetine dair olan ve bize bir şey öğreten Ve plâtonik «*inkilâpçı*» ları utandıran 43 satırını yutar!

b — Hakikî artist, yalnız sözde değil özde işte ve doğuşta de artisttir.

III — Nihayet Barbüs, enternasyonal bir dem oldu: Daha ilk, «Cumhuriyetçi eski muharipler cemiyeti» ni kurarken, Barbüs harp biter bitmez bütün Fransanın ve *dünyanın* muhariplerini birleştirmek prensibini ortaya attı. Netekim 1920 yılının işçi 1 Mayısında Cenevrede «*Eski Muharipler Enternasyonalı*» şeklinde birbirile doğuşenleri elele verdirmeğe girişti.

O, akidesini fare deliğinde saklayan tavan arası münevverlerinden değildi.

1920 — 21 yılından itibaren, III c. Komünist Enternasyonalinin safları arasında yeni bir dünya kurmağa gittiğini, cihana bildirdi. Sovyetlere iftira bulaştırmak istiyen kirli insanlara «*İşte bakın, Gürcistanı ve Rusyayı ne yaptılar*» eserile cevap verdi.

Mazlum Fas milletile birlikte Fransız emperyalizmine karşı çıktı. Balkanda cellâtların elinde inliyen inkilâp kurbanlarının yanına koştu. *Enternsyonal amele yardımı* nın *Antiemperyalist liğ* in, kurucularından oldu.

Sihhatinin eriyip çürümesine rağmen 1922 ile 1930 arasında: Emperyalizmin aleyhtarı, faşizim düşmanı olan, veya eski muharipleri toplayan bütün enternasyonal kongralarda

militanlık yaptı. «*Enternasyonal emperyalist harp aleyhtarları*» teşkilâtlarile, *faşizm aleyhtarları* teşkilâtını, bir tek harp ve faşizm aleyhtarları şeklinde birleştirmek teşebbüsü ondan çıktı.

Hastalığına bakmayarak 1933 Sonbaharında «*Amerikan harp ve faşizm aleyhtarları liği*»ni kurmak için Amerikayı baştan başa dolaşan ve mitinglere iştirâk eden, o idi. «*Harp aleyhteri gençlerin enternasyonal kongresi*» ni o candırdı. 1934 Yazında — Bizde panik uyandıran — «*cihan kadınlar kongresi*» ile «*Brüksel üniversiteleri kongresi*» na faâl surette o iştirâk etti. 1935 yılının 30 Ağustosunda, veremli ve arteriyosklerotik eğerlerini buzlu Moskuvanın kızıl yüreğine feda ederek, VII c Komintern kongresi uğruna inkılâp şehidi giden de gene o oldu.

Barbüsün ana fikirleri

Barbüs cihan ihtilâlinin yazıcısı idi. Niçin? Barbüs, son enternasyonal muharrirler kongresi» nde hülâsa ettiği bu kanaati, ta *Aydınlıktan Monda* kadar gelen uzun edebî savaşlarile müdafaa eder. Barbüs: birlik, düşmanlık ve dostluk denilebilecek başlıca üç şey etrafında seferber olur. Bu seferberlikte Onun şiarı: *Beşeri kültürü korumaktır.*

Barbüsün elinde tuttuğu ve yükselttiği mesele, *kültürdür*. Fakat kültür diyince hatıra hayattan kopmuş, mücerret, metafizik mutlak ve ölü bir kalıp gelmesin. Bilâkis, Barbüste kültür, bugünkü büyük ve inkılâpçı sosyal poetik savaşın edebî ifadesi, ta kendisidir. Çünkü Barbüs artisttir. Kültür meselesinde Barbüsün diyalektik hareket mantığı şunlardır:

- 1 — *Tez*: Şövenizm, harp ve faşizm *düşmanlığı*.
- 2 — *Antitez*: Kafa ve kol işçilerinin *birliği*.
- 3 — *Sentez*: Sovyet ve mazlum millîlerin kurtuluşu *dostluğu*.

Barbüs, emperyalizmin şöven, militarist, faşist hareketlerine, yani kapitalizmin özüne düşmandı. Çünkü o hareketlerle o öz, *kültürü* mahvetmek üzere idiler. Kapitalizmin bu kültür düşmanlığına karşı nasıl durulabilirdi? Ancak bir tek yol ile: Bütün kafa ve kol çalışanlarının (münevverlerin ve amele ile köylülerin) tek cephe ve tek ordugâh olmalarile. Bütün cihan irticamı durdıracak olan en geniş çalışanlar birliği, ne şekilde tahakkuk edebilir? Sosyalizm şeklinde. Barbüs onunçün Sovyet dostu idi ve Emperyalizme ateş açan geri memleket ve müstemleke isyanlarının, dostu idi.

Barbüs, bir münevver sıfatı ile bu kanaat-

lere nasıl erişmiştir? Onu bizzat kendi ağzından dinliyelim. Barbüsün san'at telakkileri üç noktada toplanabilir:

I

Meseleyi evvelâ şöyle koyar:

1 — « Bu günün ve yarının muharririne düşen vazife, realiteyi olduğu gibi ayırt etmek olduğuna göre, muharrir sosyal realiteye bakınca görür ki, bu olan biten, esas itibarile birbirinden farklı iki temayülden, iki kımıldanıştan, bu ikisi arasında bir dögüşten ibarettir. Bir kurulu düzeni muhafaza etmek isteyenler var, bir de, o düzeni adalet ve umumî menfaat istikametinde değiştirmek isteyenler var.»

Yani bir inkilâp isteyenler, bir de istemiyenler var. Bu iki kampı görmiyen muharrir, içinde yaşadığı devrin en büyük realitesini anlamıyor demektir. Böyle bir yazıcının tonla kâat tüketen bir kalem mümeyzinden, yahut efendisinin dikte ettiği hesap puslasını dolduran cahil kâhya ve uşaktan farkı yoktur. Böyle kimseler, hiç olmazsa muharrirliğin adını pislemesin, gitsin daha namusluca başka işlerde çalışsınlar. Bugün ve yarın muharrir olmanın ilk şartı, inkilâpla irticanın aktüaliteliğini görecektir kabiliyette olmaktır.

2 — « Fakat, en esaslı cereyanları birbirine karıştırmamak, sadece ayırt etmek yetmez, seçmek lâzımdır. Bu cereyanlar karşısında ve içinde bir vaziyet almak lâ-

zımdır. Çünkü burada manevî unsurlara, hareket ahlakının unsuru da karışır. Bir kere girişilmiş bulunulan sosyal faciaya şuurlu surette karışmak lâzımdır. »

Madem ki ister istemez sosyete içinde yaşıyorsun sosyete dışında yaşayan insan olmaz madem ki sosyetedeki inkilâp ve irtica diye iki cereyan, insanlığı iki ordugâha bölmüştür.

Sen de, bu iki ordugâhtan birinin içindesin. Avcı önünde başını kara gömen keklik gibi, içinde bulunduğun vaziyeti beyhude yere görmemezlikle geçiştirmeye kalkışacağına, mertçe, bile bile kabul et; ya inkilaptan, ya irticadan yanayım de... Aksini zaten yapamazsın, bari ikisinden birini seç. koyun gibi şu veya bu cereyanın peşinden sürükleneceğine, insan gibi şu veya bu cereyanda şuurlu rol oyna.. hareketin ahlakı budur. İleri veya geri gidebilirsin ama, ortada duramazsın. Hareket durmamaktır ve tarih durmaz akar. İnkilâpçı mı, mürteci mi? Onu açıkça göstermek edebî ahlaksızlıktır.

«Madem ki, insanın insan tarafından ezilmesi bundan çıkan bütün neticeler, rabıtalı bir sistemden ileri gelmektedir... Çaresiz bütün sui istimler birbirlerine bağlı bulunurlar. Ve bütün tarakkiler yekdiğerlerini tutarlar.»

Kapitalizm bir sistemdir ve iki zıt kutbe bölünmüştür. İyi veya fena her hadise bütün sistemin üzerinde müsbet veya menfi bir tesir

yapmağa mecburdur. Onun için müsbetler müsbet, menfiler menfi tesirlerinde müsterekdirler. Bu iki zıt kutbun arası olan ateş hattı üzerinde kimse duramaz. Bu iki kutbun dışı yani, sosyete dışı ise, başka bir dünya başka bir yıldız demektir ki; öyle bir şey görmiyoruz. Şu halde bitaraf insan yokmu? Evet bitaraflık iddasında bulunanlar var. Bu gibiler bilhassa burjuva liberalizminin etuvu içinde beyinlerini takım ettiren küçük burjuva münevverleri arasında çoktur.

«Aktüel burjuva liberalizminin getirdiği düşünce kargaşalığını, kendinden geçmeleri, manevî çatlakları mu-balâgalandırmak gayet kolaydır. O liberalizmdir ki, bir çok şahsiyetlere kemali saffetle, kötü bir niyet beslemesizin, hele hiç temkinini bozmadan dörtbir yana diğer bin tebesümlemler saçarak, mürteci ve bilamelîye gayri insanî bir takım vaziyetler almak imkânını verir. Bu zatlar, afiyet ve sıhhatle yaşadıkları halde, kafaları içinde öldürücü bir takım teadlar beslerler. Heyhat ki, paradoks yapmış olmadan, bir çok münevverlerin zihniyetini bu cihetten malul saymak mümkündür.»

Entelektüellerin, ekseriyetle maaşlarını hakim sınıftan almaları ve küçük burjuvazinin şahıs mülkiyeti prejüjeleriyle yüklü bulunmaları, çok kere onları böyle sade suya «bitaraf» geçinmek kaygusuna düşürür. Demek «bitarafım» diyenler var. Fakat sakın, şeyhin kerameti kendinden menkul olmasın? Acaba hakikaten «bitaraf»lık denilen şey mevcut-

mudur? Daha açıkçası. Bu «bitaraf» bayların yaptıkları nedir? Nitekim Barbüste:

«İdealin, deni dünyaya zararı dokunmayacak kadar yüksekte, ta bulutlar arasında tünediği»

Müstesna talakkilere işaret eder. Lâkin realitede, netice itibarile müstesna talakkilerden ne çıkar? Bitaraflık mı? Barbüs hayır diyor:

«İkisi ortası vaziyet yoktur. *Hayrul umuru evsatuha* (işlerin hayırlısı ortası) değildir. Bir üçüncü vaziyet mevhum ve hayalettir. O hayalete teveccüh edenler, demokratik hürriyetleri müdataa etmezler, tehdit edilen kültürü müdafaa etmezler. Olsa olsa, bir ân için kendi keyif ve istirahatlerini müdafaa ederler. Hareketsizlik mi, dediniz? Hayır, onun adı: kötü harekettir. Onlar, bütün bitarafılar gibi, kendi atalet hassalarıyla, kurulu iktidarı kuvvellendirmiş olurlar. Onlar, bütün «apolitik, lasiyası» ler gibi, hakim politikaya yardım ederler. Ve bunun da sebebi daima aynıdır: Çünkü, bütün sui istimaler, ve kötülükler, bir tek vücut halindedirler. Derin düşünölmüş bir *mecmu heyet talakkisine katışmayan her türlü manevî talakkı, tuzla buz olur gider.*» [Altını biz çizdik H.K.] «Hatta sosyal ve manevî yoksulluklarını bir prensip ve bir zinet haline getiren sanat için sanat sekterleri bile, kollektif hayattan ayrılışlarıyla, işi olarına bağlayıcı (konformist) ve muhafazakâr dırlar.»

II

Böylece, bir tarafı tutmanın labütliğini isbat eden Barbüs, bu sefer döner, tutulacak tarafın neresi olduğunu araştırır. «Kim haklı?» Barbüs: Pekalâ biliyorsunuz ki, der, kâinatın hali ve atisi meselesi bu kadar yüksek olarak ele alındığı vakit, şu meşhur düstur meydana

çıklar: «Hakikatın kimde olduğu bilinir mi?» Bilmedikten sonra, ne diye muharrirliğe kalkarsın?

Barbüse göre: «Şeylerin esasına dair olan metafizik hakikat meselesi, hiç bir zaman kapanmayan bir münakaşa kapısı açar» Onunla bir işimiz yok. «Fakat mevzu bahsolan metafizik hakikat değil, sosyal tarakkidir. Burada hakikat, tatbikî ilimlerin muhafaza ve ihtarları kadar çıplak bir açıklıkla gözükür.» O halde arayacağız: Acaba hakikat, ahlâkî bir kültür gütmekte midir? «Bir rivayete göre, muharririn daima ahlâkî bir kanuna itaat ettiği hikâye edilir. Hiç bir san'at eseri bile gayri ahlâkî olmadı. Fakat ahlâkiyet var ahlâkiyetçik var. Ve bugün umumiyetle üstün çıkan resmî ahlâkiyet yani sınıf ahlâkiyetidir. Çünkü meşhur bir doğru sözün dediği gibi, bir devrin ahlâkiyeti, o devirdeki hakim sınıfın ahlâkiyetidir.»

Şu halde, bir san'at eserinin sırf ahlâkî olması, hakikate uygun bulunması demek değildir. Kapitalist sınıfı için ahlâkî sayılan insanın insan tarafından soyulması veya ezilmesi, mazlum halk yığınları için en büyük ahlaksızlıktır. Habeşistanı çapul etmek, faşizm için, medeniyet ahlâkıdır. Proletarya kültürü bakımından ise, en emperyalistçe ahlaksızlıktır. Bu gün bir çok ahlâkî saydığımız şeyler, hakim sınıfların reziletlerinden ibarettir.

Hakikat nerede? Barbüse göre, edebî hakikatı; *insanlığın tarakkist prensipinde arama-
lıdır.* İnsanlığın tarakkisi hangi yoldadır?

Bu gün insanlığın tarakkisi için iki büyük yol var: 1 — Nasyonalizm ile enteresyonalizden hangisi doğru? Barbüs, millî kültür meselesini ele alıyor:

« Biz bütün kuvvetimizle millî kültürlerin, müstemleke halkları mintikalarındaki kültürlerin serbestçe inkişaf etmesini istemeğe ve bu inkişafa yardım etmeğe mecburuz. Zaten müstemleke mintakalarının kültürleri kuruluş yoluna girmiş bulunuyorlar. Fakat şu şartla ki, içine kültürü zehirleyen, onu insanların aleyhine çeviren, ayrılık soku-cu ve tezatlı unsurlar sokulmasın. Gene şu şartla ki, bu şahadaki istiklâl muvakkaten müteariz olmasın. Zira insanların mukadderat ve terakkisine karışan her şey, ister bir rejim, ister bu rejimden çıkan kültür olsun, bizat ihi bir şey olarak değil, gayelerine ve neticelerine bakılarak muhakeme edilmelidir. »

Barbüs, bu kanaati beslediği için, müstemleke isyanlarının ve millî kurtuluş hareketlerinin taraftarıdır.

Fakat millî kültürün bu manada konuluşu ancak sovyetlerde, yani enternasyonalizmde, sonuna kadar mümkündür. Klasik şekle nasyonalist kültür, bunun taban tabana zıddıdır. Barbüse göre:

«Gerileyiş ve boğuş prensiplerine, en müessir bahane ve vesikalar veren şey nasyonalizmdir.» Niçin? Çünkü:

« Bütün zulum kuvvetleri, muakkaten millî bir fikre ve dolayısıyla millî kültürün istikametine rolüne temas eden suistimalli ve meşum bir doktrine istinat ederler. Kürenin altıda beşinde devlet doktrini olan nasyonalizimin gayesi, cemiyetin alt tabakalarında çırpınan kalabalıkların

alemeşumulleşmesini tepelemektir. Nasyonalizm antiüniverseldir (alemeşumullîğe zıd). hatta yeryüzünün bütün memleketlerinde yerleşmiş olsaydı bile, gene antiüniversel olurdu. Nasyonalizmde millet ulvî bir gaye, bir divar haline gelir. Fikriyat bütün memleket arasında, ve başka her memlekete karşı bir tek memleketin büyüklüğü uğruna, zabtedilir ve angariye altına alınır. Aile duygularına, millet mikyasında agrandisman yapılır, ve bu tecrit edilmiş nesneye saldırgan bir mana ve istikamet verilir. Büyük müşterek yuva, bir kale, şu halde bir hapisane kılığına sokulur. Sosyal insanı öldürmek için vatandaş öldürülmediği vakit, vatandaşın içinde sosyal insan öldürülür. Tahrikât ve infilâk mayası olan şövenizm, (mütâassıp milliyetçilik) polis harbidahilisini tutuşturur. Ve birbirine uymayan bir insanlar kitlesini, yanyana karmakarış bir halde yabancılara karşı kin beslemeğe ve harp açmağa sürükler. Artistik eser yaratanlar davar gibi ehlileştirilirler. Işık taşıyanların iş ve güçleri, artık meşaleleri geri çekmekten ibaret kalır. Bundan böyle, yalnız millet aleyhinde millet değil, halk aleyhinde millet vardır. Bu, Acem kılıcı gibi iki yüzü de keskin bir militarizm olur. İşte düşünce aleyhinde su'ikast ve hata denilen şey, budur. Hiç bir milli kültür, sırf kendi kabiliyetine göre ölçülüp biçilmiş ve mahsusî bir insanî ahlâka sahip olmak hakkını haiz değildir. Denebilir ki nasyonalizm yüzünden, insanlık parça parça doğranır ve parçalar sonun kadar birbirleriyle boğazlaşıp dururlar. »

Ya helâ faşizm devrinde: Barbüsün tarifince: «*Faşizm ve faşisleşme*: Para babalarının müsellâh ve tedip edici kaba hakimiyetleri şeklindedir.» ve «*Faşizm tedricen* yayıldıkça biz de, şu yeryüzü harbi dahilisinin nihai safhasında bulunduğumuzu söyleyebiliriz. Bu, artık yırtıcılığın medenî idrake karşı açtığı savaşın daniskasıdır.»

Tahlilini buraya getiren Barbüs derki: «Nasyonalizm ile enternasyonalizm arasında, insan kısmının tarakkî ve selâmeti meselesi, böyle konur :

1 — «*Nasyonalizm*: İsteddiği gibi manivela oynatmak için, *burjuva hükümranlığına* elzem olan bir şeydir.

2 — «*Enternasyonalizm*: Adaleti ve sulhu korumaları için, *insanlara* elzem olan bir şeydir.» Tabii burada «insanlar» dan murad, «çalışkan insanlar» dir. Netekim adamlara karşı burjuvalar, adamdan başka bir şey sayılırlar.

Böylece ne insanı insana, ne milleti millete ezdirmeyen enternasyonalizm, insanlığın yegâne ilerletici sistemi, yegâne kültür ideali ve yegâne hakikat olur. Mesele bu kadar aydınlandıktan sonra gene: «*Hakikatın kimde olduğu bilinir mi?*» diyenlere, Barbüs şu cevabı veriyor: «*Kitap sanâtkârı* demek olan muharrir, ona muvazi ve mütenazır bir yoldan hakikatı keşf ve - tabir caizse - icad etmek vazifesile mükellef olan bir alim kadar kategorik surette şu cevabı verir: «Evet bilinir!» ve idrakin hadiseler karşısında verebileceği en şerefli cevapta, budur.»

Halâ tereddüt eden, yolunu şaşırان, işkilenen varmı? Barbüse göre bunlar, akıldan yana zoru olan, baba hindi gibi kabaran korkak bir takım nadanlardan başka kimseler değildir.

«Bu kararsızlık, bu istikametini bulamayış, bu endişe, hali hazıra mahsus zihin hastalıklarından birisidir. Pesimizle katmerlenerek, bilhassa bir hayli tafrafuruşluk ve bir az da korku ile payandalanan bir cehalet buhranı şeklinde meydana çıkar.»

III

Evvelâ, cihanda iki kültür kampı olduğunu

gördük. Nasyonalizm ve enternasyonalizm. Bitaraf kalamazdık ve kalmadık. Kültür ideali olarak enternasyonalizmi seçtik. Şimdi ne yapacağız?

Prensipler atılmıştır. Buraya kadar kelâm idi. Bundan sonra hareket başlar. Bu hareket Barbüs için üç şekilde kendini gösterir. a) Emperyalist harplere ve faşizme karşı kültürü ve enternasyonalizm fikirlerini müdafaa; b) kavilleri fiille müdafaa için, kafa ve kol işçilerini birleştirme; c) Gerek enternasyonalizmi, gerek çalışanlar birliğinin enternasyonalite demek olan, sosyalist Sovyetler ittihadını koruma.

A. Münevverler, kültür müaafaasında birleşmelidirler: Niçin? Çünkü:

1 — *Bundan kaçınamayız.* — Muasır kültür cereyanlarının fevkinde egoist bir müstakillik iddiası beyhudedir. «Havalara kaçıp sâklanmamızı, inzivaya çekilmemizi vakıalar yasak ediyor.»

2 — *Yoksa kültür, aleyhimize döner:* Kapitalizmde, irfan inhisarından faydalanan imtiyazlılar, münevverlerdir. Buna mukabil, onlara düşen borç, kültüre karşı küfranı nimet etmemektir. Yoksa aleyhimize dönebilir: «Nihayet münevver işçiler, herkese ait olan kültürün emanetçileridirler. Kültür kendi başına kendini koruyamaz. Eğer onun müdafaası başkalarına bırakılırsa o başkaları, kültürü kendileri için, bizim aleyhimize yani herkesin aleyhine kullanacaklardır.»

3 — *Yahut muharrirlikten çıkarız:* «Madem ki burada muharririn rolünden bahsediyorum ve muharririn hiç bir suretle rolünden ayrılması ve yazıcıdan başka bir şey olması mevzu bahs değildir, onun ilk yapacağı şey, bir fikri ta realiteye kadar müdafaa etmektir. Bir fikrin müdafaası ise, muharririn onu aydınlatmasından, gözlere göstermekle de kalmayarak, ruha ve gönüllere işletmesinden ibarettir.»

Kültürü müdafaa için ne yapmalı? Barbüs tarihten misaller alır:

«Edebiyat denilen o tam san'atın san'atkârları arasında, kurulu düzene karşı daimî bir muhalifet ve ayaklanma ananesi vardı.» Eski Romada Nirjil, Lukres, XVI c. asırda La Boetie XVIII c. asırda ansiklopedistler, hatta romantizm ve naturalizmin, idealislik ve insaniyetperverlik hakkında yaptığı bazı kaçamaklar hep, inkilâpçı kültürün müdafaasını temsil ederler. Yalnız hepsinin bir kusurları vardır: Dağınıklık ve sistemsizlik.. «Evet, fakat arada şampiyonlarını yetiştirmekten geri kalmayan ve daima bazı sosyal buhranların arkasından gelen bu asil ve cesur anane, ne umumî ne de sistemli bir şey oldu. Ve bu ananeyi temsil edenler, uzun yüz yıllar içinde tek başlarına kalmış bir alay şahıslar olmaktan kurtulamadılar. Bilhassa modern ve muasır zamanlarda bunun en büyük sebebi, kılâsik insaniyetçiliğin karmakarışıkçı vasfından, zihnî geriliğinden, manevi yoksulluğundandır ve Fransız inkilâbının mirascısı olan kapitalist burjuvazinin hakimiyeti altında kalan bizlerin, içlerimize işlemiş olan burjuva zihniyetimizdendir.»

Şu halde münevverlere düşen iş, inkilâp ananesini müdafaa etmek için burjuva kültürünün bulaşık fikirlerinden yakayı kurtarmak

ve kendi aralarında sistematik, sürekli bir birlik teşkilâtlandırmaktır. [*]

B — *münevverler, çalışkan kitlelerle birleşmelidirler*: Niçin? Çünkü

1 — *Lâfla peynir gemisi yürümez*: «İdrakin, ruhun ve kültürün platonik surette müdafaası, boş lâkirdiğân ibarettir. Plâtonik müdafa, cihan hakikatının kıvılcımlarile yapılmış maytap oyunundan başka bir şey değildir. Ancak realizm sayesinde yerle gök birleştirilir.»

2 — *Kitlesiz münevver, gemisiz kaptana benzer*: Muharrir ve münevverler, emperyalizme, kapitalizme, şövenizme ve fasizme karşı, kültürü müdafa edeceklerdir. İyi ama, hangi sosyol mekanizmaya dayanarak? Bu sebeple: «Kültürü biz [yani münevverler] yalnız başımıza müdafa edemeyiz. Bir büyük düşünücü yalnız keşif kollezafer kazanılmaz; demişti (*) Biz de, büyük çalışkan kitlelerle ittifak yapmağa mecburuz. Çünkü, işçi kitleleri, sosyeteyi müsavat ve hakkaniyet dairesinde kurmak istiyorlar. Ve bu işin eridirler de. Onlarla birleşmeğe mecburuz. Zira kurtarıcı olan yalnız, onlardır.»

C — *Sosyalist Sovyetler cumhuriyetleri itti-hadı dostluğu*: Yeryüzünde bütün milliyet meselelerini kökünden halleden, kafa ve kol işçilerini birleştiren, istismarı kaldıran, sosyal inkilâbı başaran biricik sistem Sovyetimizdir. Emperyalist harbin, faşizmin ve her türlü irticanın en büyük düşmanı, çalışkan ve maz-

[*] Kültürün sosyetedeki büyük rolünü kaynaklarından itibaren kavramak için, bibliyoteğimizin VI numaralı «Sosyete ve teknik» kitabına bakıla.

[*] Barbüs, Leninin «ne yapmalı?» ve «komünizmin çocuk hastalığı» eserlerindeki tezi, murad ediyor.

lum kitlelerin en kuvvetli kalesi, orasıdır. Şu halde insanî kütlevlerin ideâl vatani, sovyetler ölkesidir. Barbüs 23 5 935 tarihli *Monde* da bu kanaatini şöyle dusturlaştırıyordu :

«1917 den beri tarihen ne olup bitti? Teşrinevvel adamları bir sosyalist devlet meydana getirdiler. Bu devlet, ötekileri gibi, muhtelif milliyetlerden terekktüp eden hakikî bir arz kıt'asıdır. Bolşevikler Sovyetler itti-hadı içinde hakikî enternasyonal düzenli kanuna dayanan bir milliyetler rejimi kurdular. Bu rejim sosyalizm yollarından yürüterek milli ziddiyet ve ihtilâfları nihai sulh ve müsalemetçiliğe götürdü. Eğer bu rejim tekmil dünyaya yayılmış olsaydı, ne bizim için, ne başkası için ortada harp, faşizm ve mürteci yırtıcılıklar meselesi kalmazdı.

«Şu halde bizim idealimiz bu hedef olmalıdır. Çünkü: Âmme hürriyetinin tecavüze uğraması, yoksulluk, harp gibi bizi kemiren ve tehdit eden müsibetleri ta kökünden söktüp atacak şey sosyalizmdir.»

Barbüsün son günü

Sovyet yazarlarından Mişel Keltzof, Barbüsün Moskovada geçen son günlerini ve halkça nasıl tanındığını şöyle yazıyor :

«Telefon çalıyor. Pek iyi tanıdığım ahenkli ve biraz kısık sesi işidiyorum.

— Görüyorsunya üç ay içinde tam üç şehirde tekrar rastlaşıyoruz. Ve şüphesiz, Moskovada da beni görmeğe siz geleceksiniz. Gripe tutuldum. Hekimler dışarı çıkmamı yasak ettiler.

Fakat Barbüs odada kapalı kalamıyor ikide bir dışarıya sığışıyordu. Bir toplantıda beni görünce çapkınca göz kırparak dedi ki:

— Haydi, kimse farkına varmadan gidelim metroda (*) bir tur yapalım; sonra gene geliriz, kimseye çaktırmayız.

Metroda Barbüs büsbütün çocukça bir sevinç ve heyecana tutuldu. Geçitlerde ve merdivenlerde uzun uzun dolaşiyor, derin derin nefes alarak coşuyordu:

— Yok doğrusu bu, bana anlattıklarından çok daha güzel. Hayrete şayan! İnsan burasını gördükten sonra, Paris metrosunu hatırlamağa bile sıkılıyor. Paris metrosu bunun yanında pis bir kuyu gibi kalır!

Vagonda iki genç kızın arasına sıkıştı. Herkes onu tanıdı ve her taraftan ona doğru gülümseniyordu. Komünist Gençler enternasyonalı işaretini taşıyan bir genç Barbüse sokuldu.

— Merhaba Barbüs yoldaş, sadece elinizi sıkmama müsaade ediniz.

Barbüs genç Moskovalının elini iki eli içine aldı ve bir müddet kuvvetle sıktı. Açık bir gururla bana döndü.

— Burada da Paristeki kadar tanınıyorum.

Sağ ve solundaki iki kızla konuşmak istedi.

— Adınız nedir?

— Ksenya Şapovalova.

— Ksenya mı? Bak sen, ben gene bu ismim ancak Rus romanlarında mevcüt olduğunu sanırdım.

— Amma fikir ha. Ben bir romandan çıkmıyorum. Seyyahat ediyorum. Gorki şehrinden geliyorum.

— Gorki'den mi? Gördün müya işte tam roman budur. Sizin Gorkiniz harikulâde güzel ihtilâl romanları yazdı ve bu romanlar şâyânî hayret derecede ömürlü oldular. Ne akıllara hayret veren memleketiniz var. Bunu ona lütfen tercüme edermisiniz . . .

Tercüme ettim. Vagonda bulunanların hepsi gülmeğe başladılar ve en sürekli gülen Barbüs oldu. Bütün

[*] Moskovada yeni yapılan yeraltı şimendüferi.

bütün neşelenmiş, gençleşmiş, tanınmaz hale gelmişti. Kendisi ta uzaklarda, ecnebî diyarlarda tazyık eden bütün can sıkıcı kuruntularından kurtulmuş gibidi.

Fakat vücudü sinsi bir düşmanın dişleriyle kemirilmişti. bu görünmez öldürücü düşman, o kadar seyrek gülen bu gözleri ebediyen kapatmak için son hamleyle saldıрмаğa hazırlanıyordu»

Barbüsün emek arkadaşı madmezel Anet Vidal anlatıyor: Barbüs ölüm döşeginde iken «Habeşistandan haber varmı?» diye inliyor. Hele iyileşte onu sonra düşünürsün, diyen Anet Vidala Barbüs şu cevabı veriyor: «Bu ande kimsenin istirahat etmeğe hakkı yoktur»

Ve Barbüs son nefesini Fransa diyen değil, Habeşistan Habeşistan diye veriyor.

Barbüs, daha ilk şiirlerinde „istikbal,, için «*iman sarhoşu*» iken, bir gün insanın hatırasında kendisinden nelerin kalabileceğini şöyle mısralamıştı:

Yeğitlik delisi olan gururum:

İşte bu ilk, taze «yeğitlik gururu» dur ki henüz 20 sini dolduran Barbüse adeta manevî bir saltanat vait ediyordu:

«Metin ve mukaddes bir ümit

«Ta içimde pırıl pırıl yanıyor

«Ve namütenahi şükranı nimeyim

«Kral olacağım saati bekliyor. »

Barbüsün umduğu «krallık» ne biçim bir şey olacaktı? Kendisi şöyle der:

«Yoksulluğun ihtişamı olacaktır»

Filhakika o «*muhdeşem bir yokluk*» haline geldiği gün gönüller ölkesinde „kral,, oldu.

Barbüs saraylı bir kral olmalı, zaten o böyle bir şey olmaktansa yok olmıya bin kerre razı idi. Fakat, hiç bir ölü kralın arkasında görülmüyen milyonların kızılca kıyameti, Barbüsün tabutunu zalimlere ve emperyalizme karşı çekilmiş bir ihtilâl bayrağı gibi göklere çıkardı. Bu mahşerin „ihtişamı,, önünde Barbüsün „şükranı nimet,,i nasıl: «*Namütenahî*» olmazdı!

* * *

Bizde niçin adam yetişmiyor? Boyları “Parmak çocuğ,, u geçmiyen şöret delisi cüceler dolu da, niçin “adam,, yok ?

Çünkü, bugünün adamı: hayatın, kitlenin hareketin ve teşkilâtın enternasyonal adamıdır. Ezilen kitlenin hareket ve teşkilât hayatına karışmıyan ve bu hayatın cihanşümûl vasfını anlamıyan kimseye bu gün, “adam,, denmiyor.

Barbüs öyle bir adamdı ?

Barbüsün “türkçeye tercüme,,sinden ziyade Barbüslerin Türkiyede doğmasına özenelim. Çünkü Barbüs “tercüme,, edilmez. Barbüs bir parlak «*kitak*» değil, savaşı bir “*hayat*,, tır.